

LÄÄNE-TALLINNA
KESKHAIGLA

SCLEROSIS MULTIPLEX

Dr. Eve Toomik

Dr. Katrin Kressel

Dr. Valentina Terjajeva

Dr. Tiina Pauman

Dr. Aivi Aigro

Dr. Aire Nõmm

**AS LTKH Diagnostikakliinik,
Radioloogia osakond**

08.10.2008

Sissejuhatus

- Sclerosis multiplex (SM) on neuroloogiline, krooniliselt kulgev haigus, mille etioloogia on ebaselge.
- Haigestuvad sagedamini 20 – 40 a., enam naised
- Eesti kuulub kõrge SM levikuga piirkonda, 1993 a andmetel levimus 52/100 000 elaniku kohta

SM-i kulg

- Ägenemiste ja remissioonidega SM
- Primaarselt progresseeruv
- Sekundaarselt progresseeruv SM
  - Ägenemistega
  - Ägenemisteta

Kliiniline leid

- N.opticuse neuriit
- Halvatused
- Tundlikkuse häired
- Kiire väsimine
- Nõrkus jalgades
- Käte värisemine
- Põie häired

Ägenemised

- Ägenemise korral tekib või lisandub neuroloogiline(sed) sümptom(id), esineda võivad nii subjektiivsed sümptomid kui objektiivne leid, mis püsib vähemalt 24 tundi.
- Ägenemist ei saa diagnoosida siis kui neuroloogiliste sümptomite süvenemine on seotud muude põhjustega (nt. uroinfektsioon, palavik).

Progressseerumine

- Progressseerumine on neuroloogiliste sümptomite süvenemine ägenemiste vahelisel perioodil.
- Primaarselt progresseruva kulu korral ei ole mitte ühtegi neuroloogiliste sümptomite taandumisega haiguse episoodi ning SM sümptomid on süvenenud vähemalt 1 aasta jooksul.
- Sekundaarne progressseerumine – haigussümptomite järk-järguline süvenemine, kui varem on esinenud vähemalt 1 ägenemine.

Sclerosis multiplex'i diagnoosi kriteeriumid

(2005 parandused, McDonald et al, 2001 ja Polman et al, 2005)

Kliinilisi ägenemisi	Koldeid, neurol. leide	Muud nõudmised diagnoosi kinnitamiseks
2 või enam	2 või enam	Pole vajalikud; kliiniline tõendus on piisav (on soovitatav, aga kui on olemas, peab sobima SM-ga)
2 või enam	1	Disseminatsioon <u>ruumis</u> : MRT-s või positiivne liikvor ja 2 või enam MRT kollet, mis sobivad SM-ga või järgnev kliiniline ägenemine uues piirkonnas
1	2 või enam	Disseminatsioon <u>ajas</u> MRT-s või teine kliiniline ägenemine
1 (monosümp- toomne)	1	Disseminatsioon <u>ruumis</u> MRT-s või positiivne liikvor ja 2 või enam MRT kollet, mis sobivad SM-ga JA disseminatsioon <u>ajas</u> MRT-s või teine kliiniline ägenemine
0 (algusest progresseeruv)	1	Positiivne liikvor JA disseminatsioon <u>ruumis</u> - MRT-s - 9 või enam T2 kollet peaaegu või 2 või enam SA kollet või 4-8 peaaegu ja 1 SA kolle või positiivne VEP ja 4-8 MRT kollet või positiivne VEP ja vähem kui 4 peaaegu kollet ja 1 SA kollet JA Disseminatsioon <u>ajas</u> MRT-s või jätkuv progresseerumine 1 aasta jooksul

Märkused: SA - seljaaju

McDonald et al. *Recommended Diagnostic criteria for MS*. Ann Neurol 2001;50:121-127

MRT

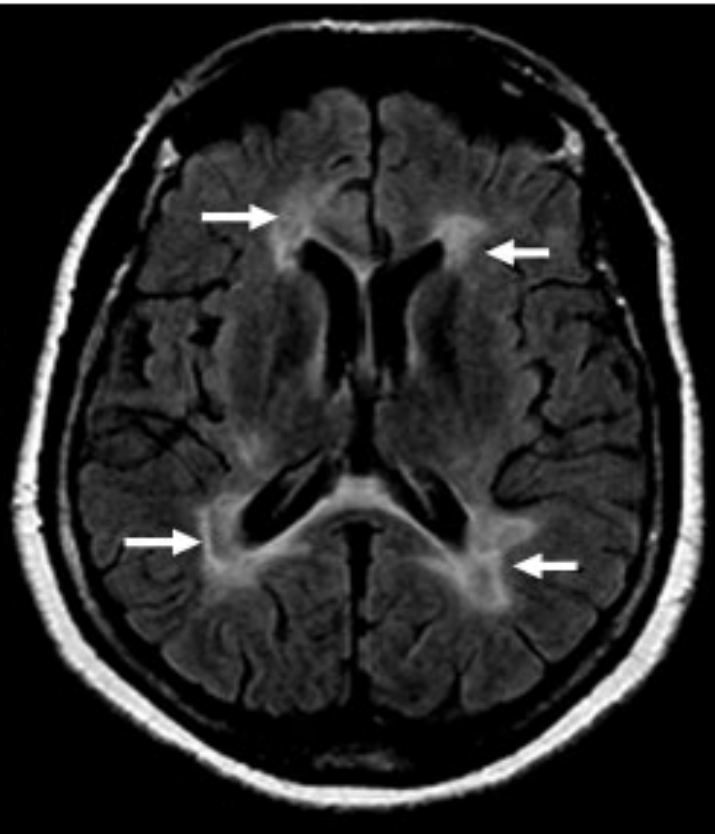
- MRT on tundlik aju demüeliniseeriva kahjustuse visualiseerimiskes nii pea- kui seljaajus
- MRT-uuringute eesmärk SM diagnoosimisel:
  - SM demüeliniseerivate kollete disseminatsiooni hindamine ruumis ja ajas
  - Diferentsiaaldiagnostika
  - Ravitulemuste hindamine
  - Prognoosi hindamine

(A)

(B)

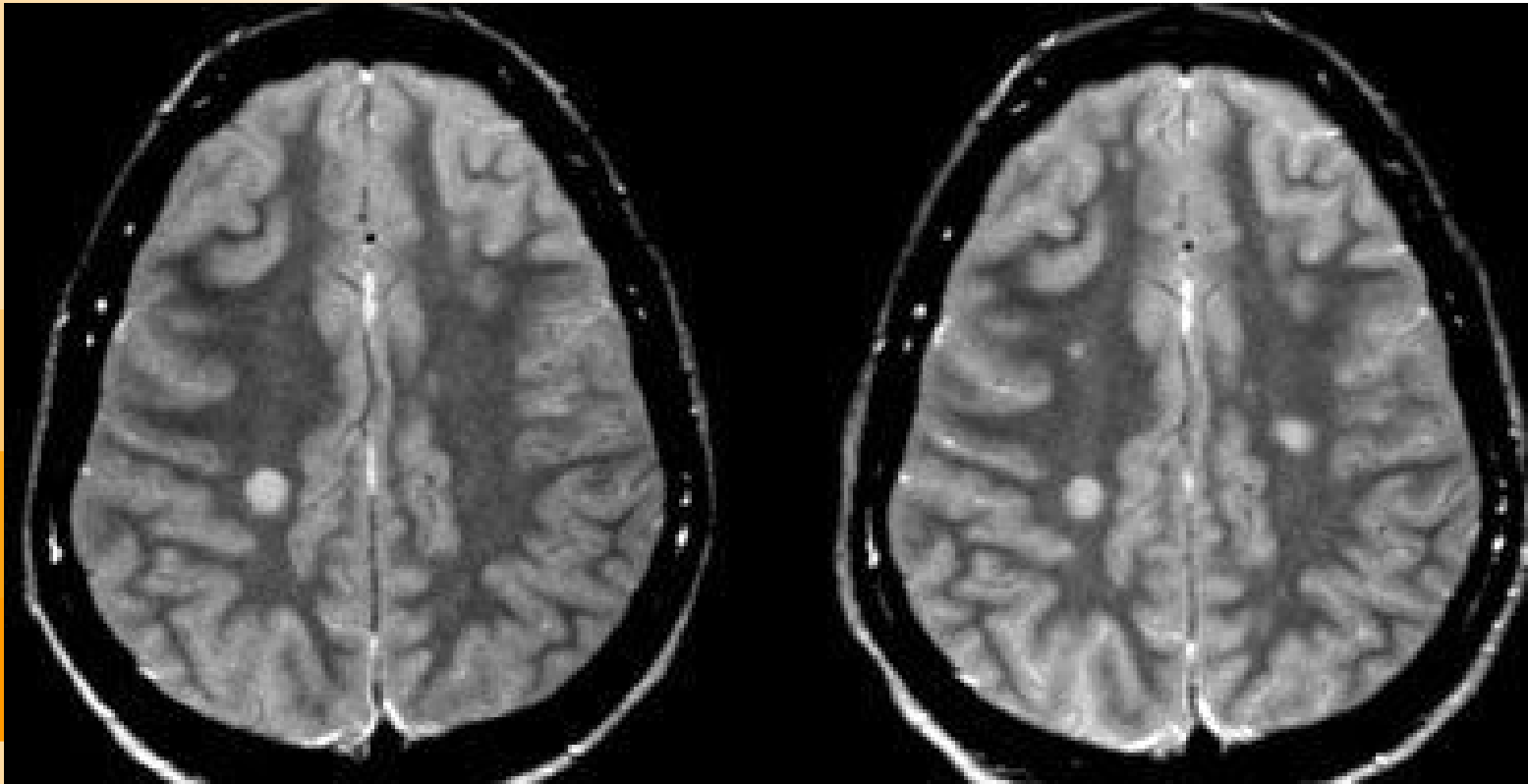
■ CT

MRI

MRT-leid

◆ T2-kolded

- ◆ Näha hüperintensiivsetena tugevasti T2 kaalutud („pikk T2“) või prootontihedusele kaalutud (PD ehk „lühike T2“) ja ka FLAIR sekventsides.
- ◆ Ei saa täpselt hinnata kollete vanust
- ◆ T2-koldel on erinevad patofüsioloogilised tekkepõhjused:
  - ◆ Demüelinisatsioon
  - ◆ Põletik
  - ◆ Turse
  - ◆ Glios
  - ◆ Aksonite kahjustus

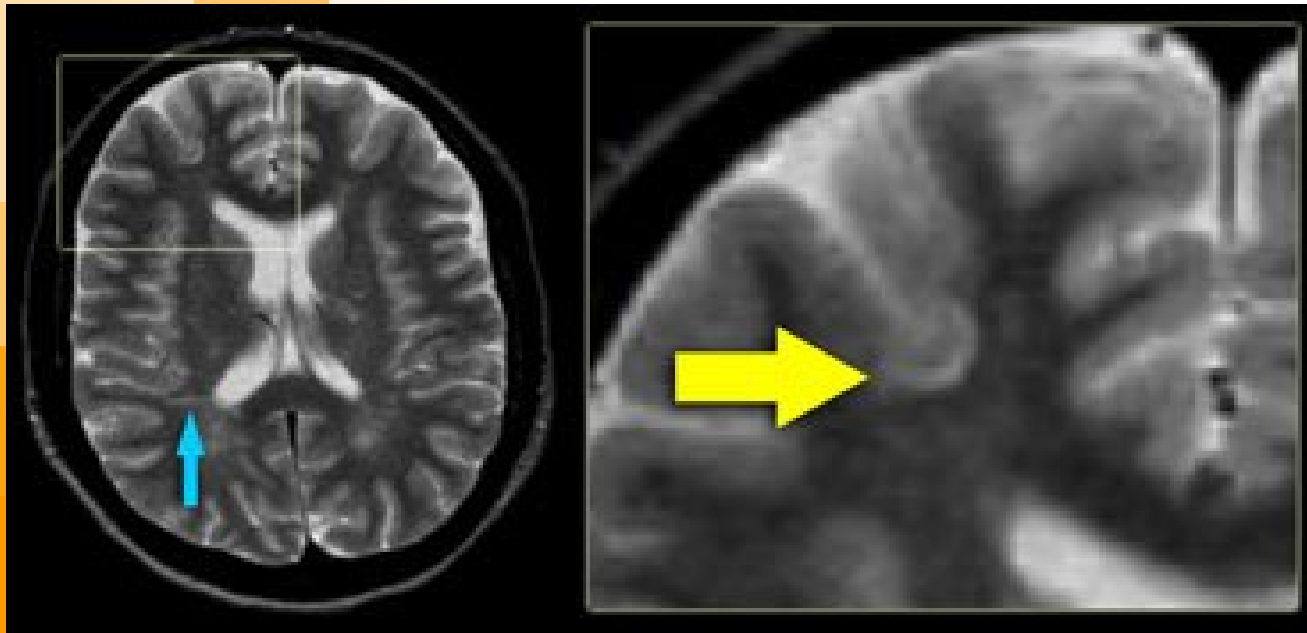

- Üksik kolle T2WI kujutisel

Kaks uut kollet 3 kuud hiljem.

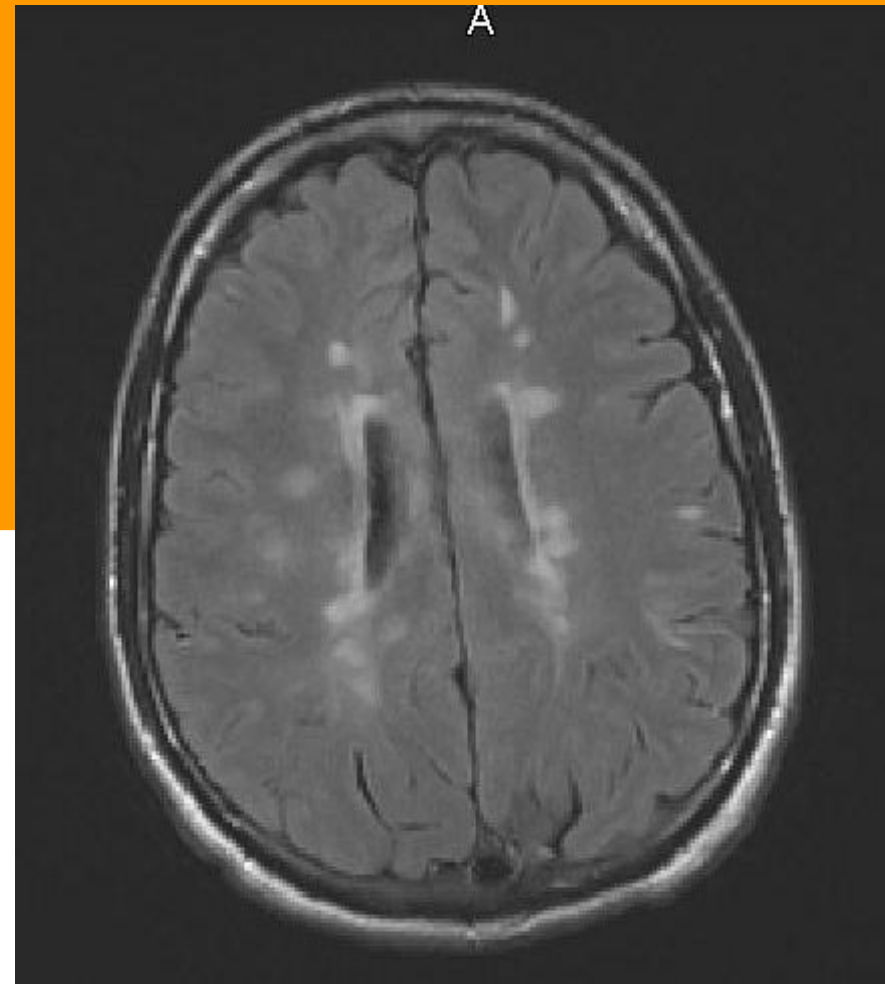
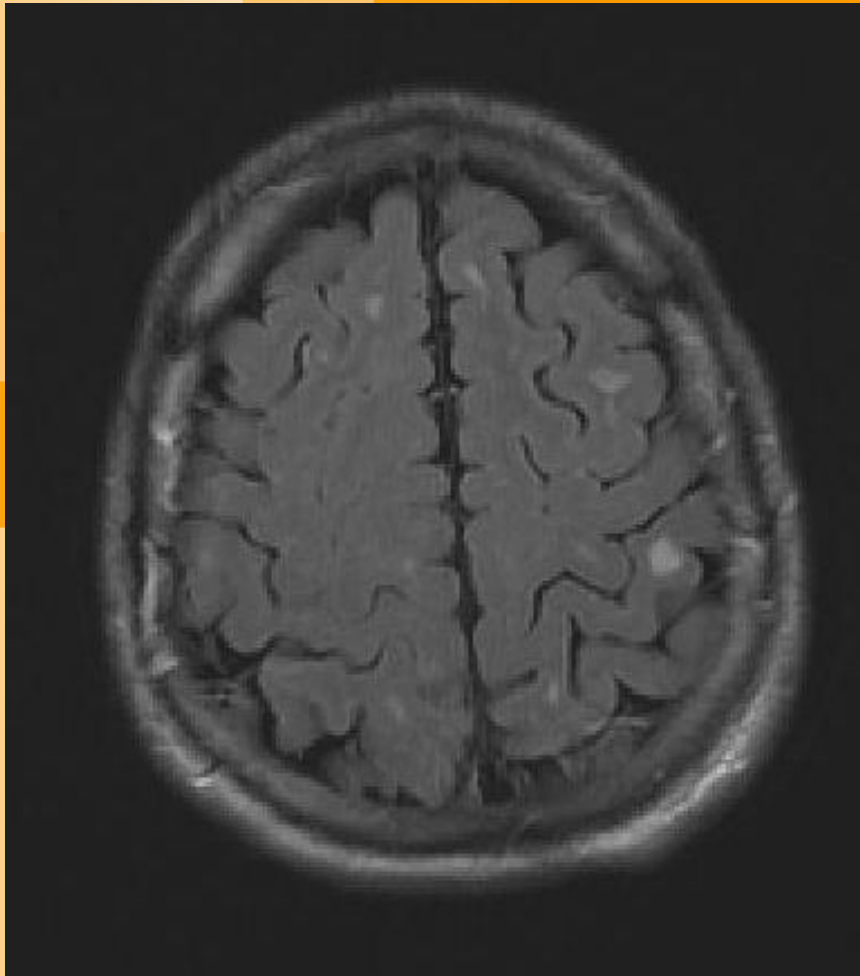
SM-iseloomulikud T2-kolded

- Radiaalse orientatsiooniga ovoidsed kolded
  - Periventrikulaarses valgeaines aju külgvatsakeste ülaserva kõrgusel,
  - Ka frontaal- ja tagasarvede piirkonnas
- Jukstakortikaalsed kolded
- *Corpus callosumis*
- Ajutüves
- Väikeajus (eriti pontotserebellaarsel väikeaju jalakeste piirkonnas)
- Kolded enamasti kuni 1 – 1,5 cm, minimaalselt 2 – 3 mm; üksikjuhtudel kolded suuremad – pseudotumoroossed ja põhjustavad mass-efekti

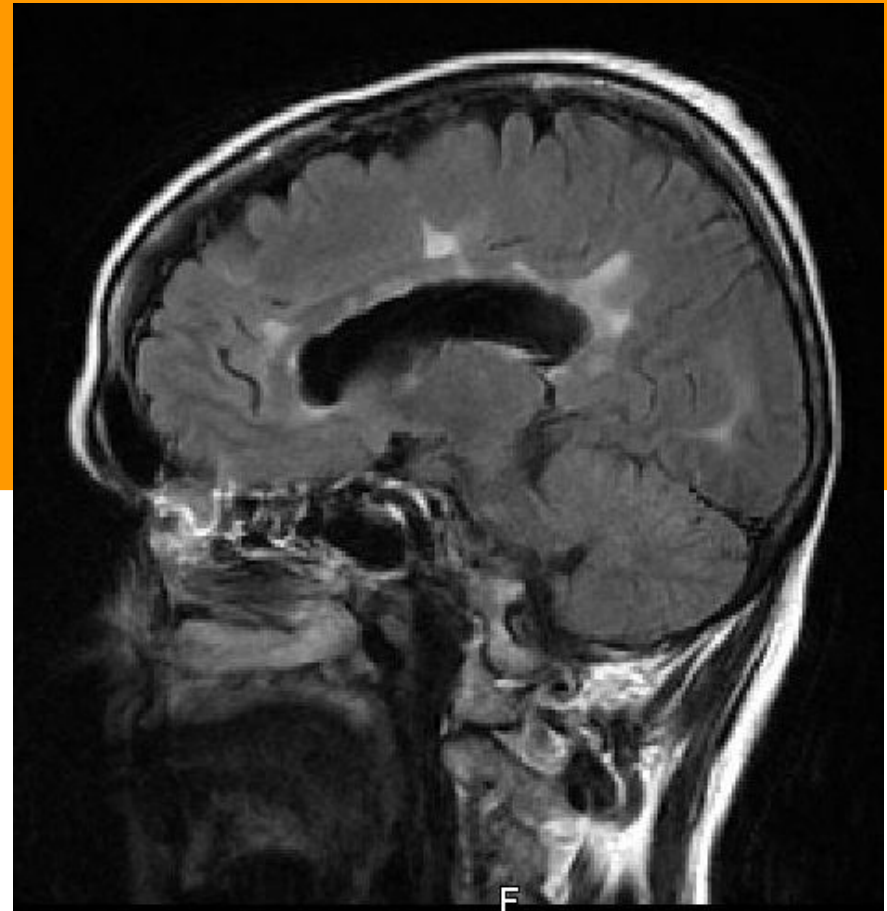
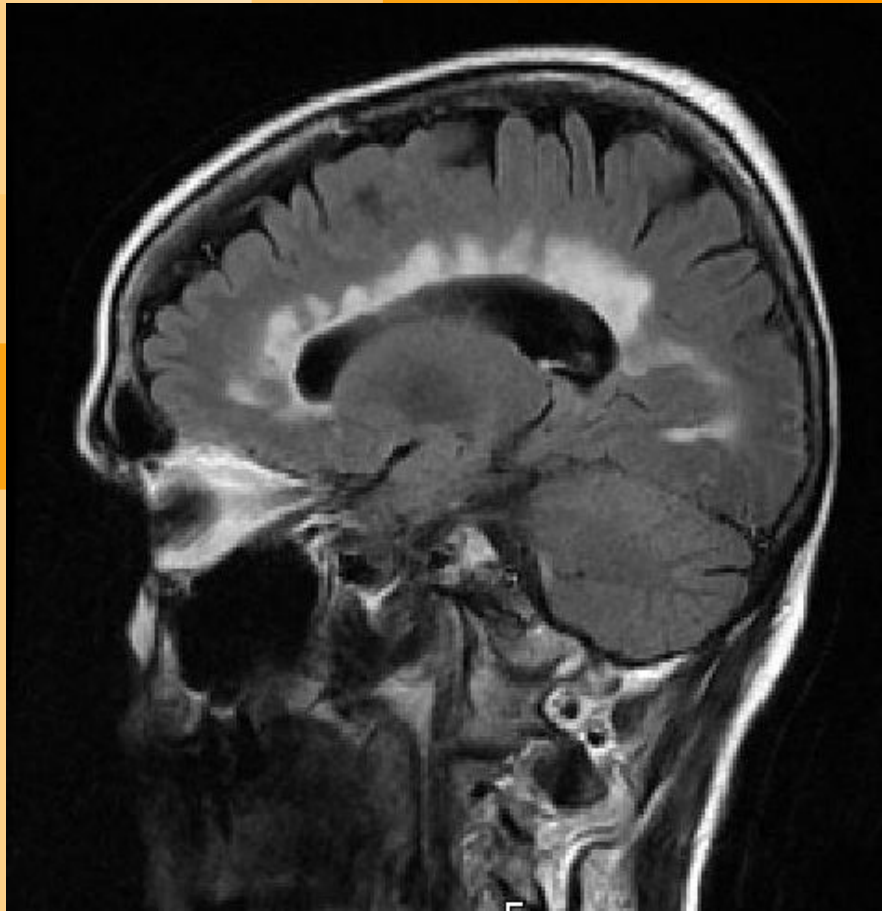

- Jukstakortikaalsed MS kolded U-kiududes

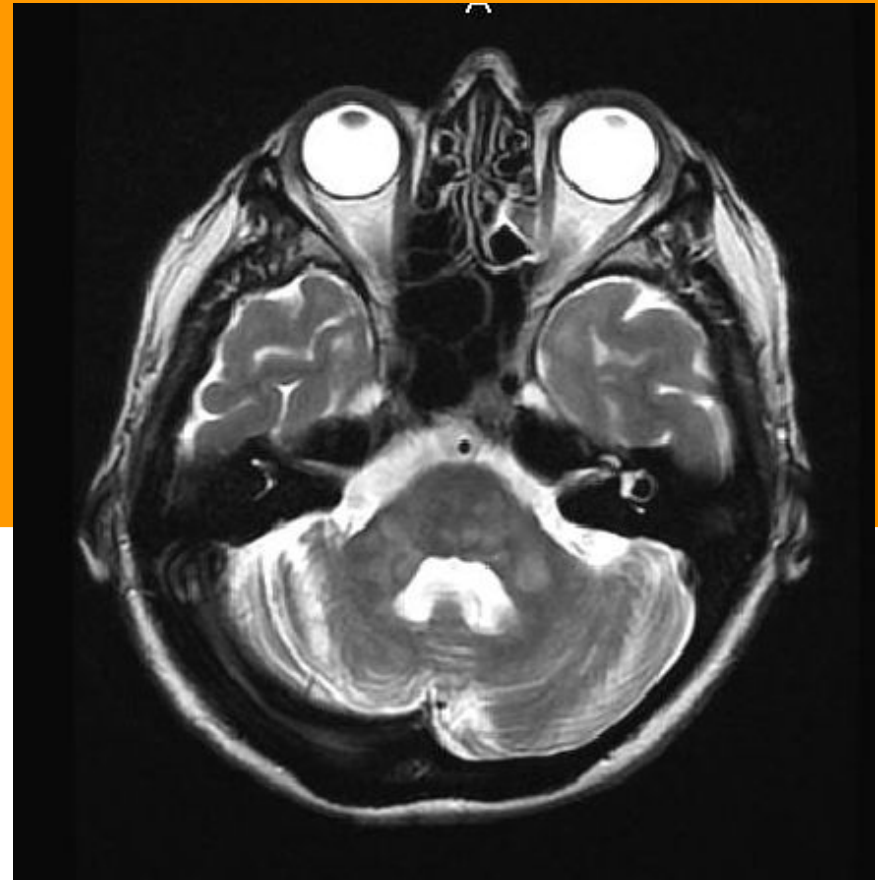
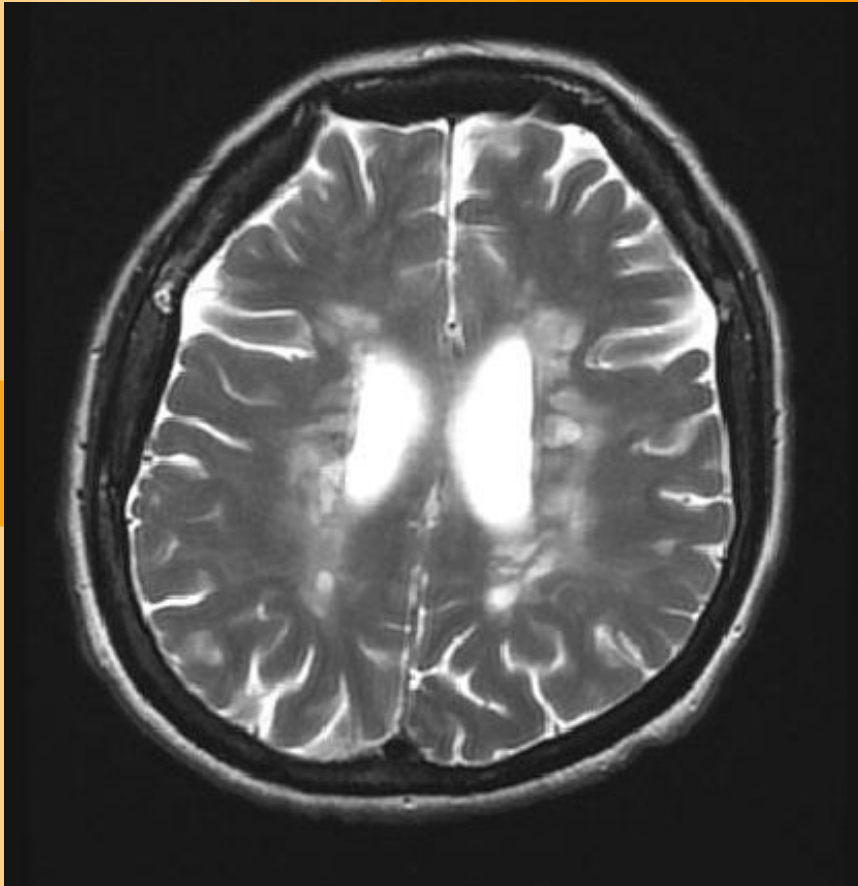
T2 FLAIR kolded

T2 FLAIR kolded

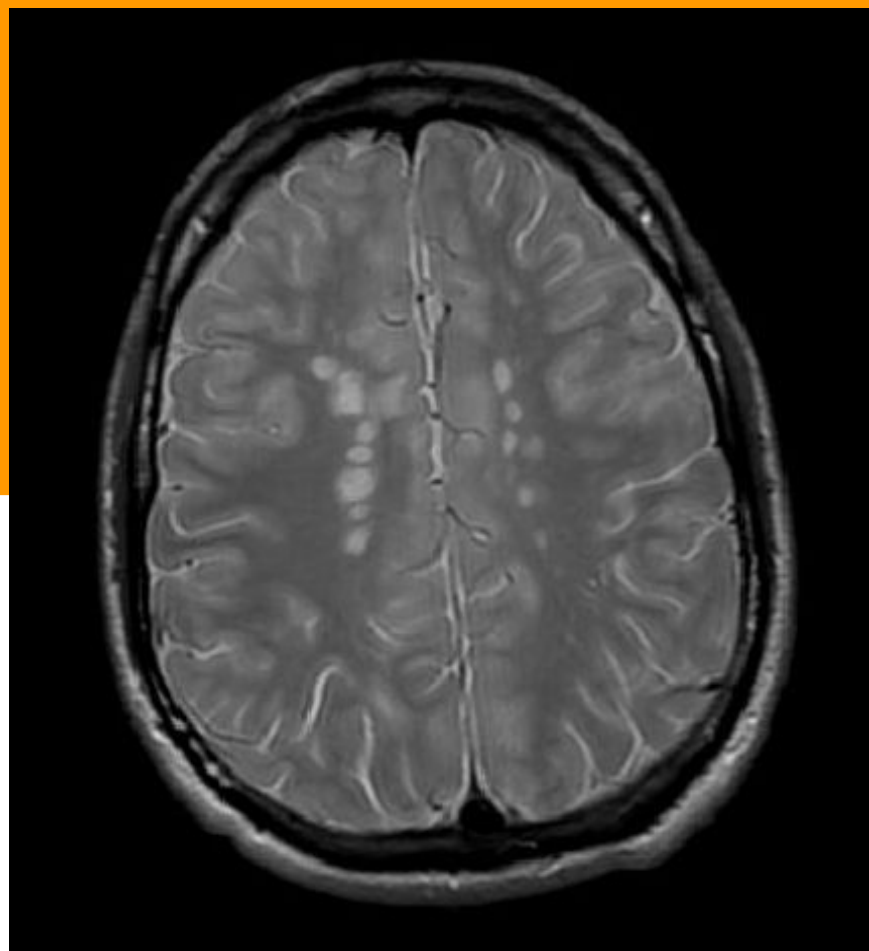
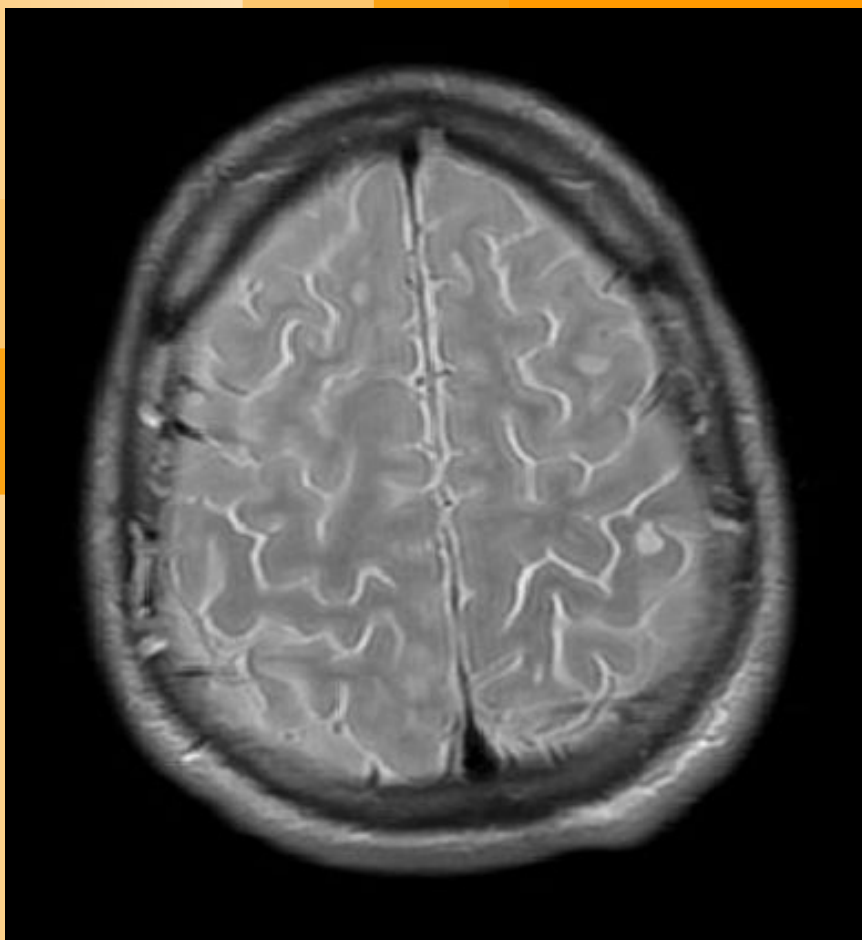

T2 kolded

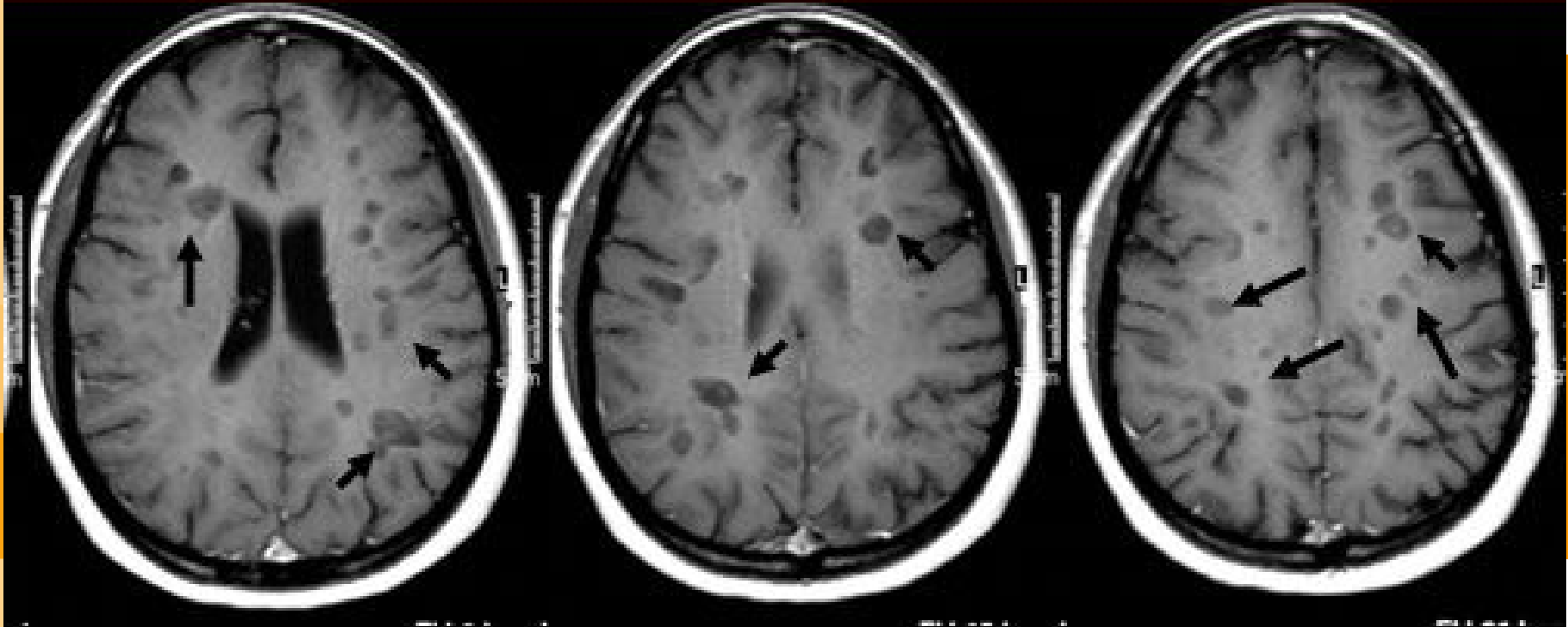
PD-kujutus

- ◆ Hallaine kahjustus – basaalganglionides – tuleb MRT-uuringul nähtavale, kuid kortikaalsed kolded avalduvad halvasti
- ◆ Hallaine kahjustus on paremini diagnoositav kvantitatiivsete MRT-meetoditega
- ◆ Hallaine kahjustus esineb enam progresseeruvate SM-vormide korral

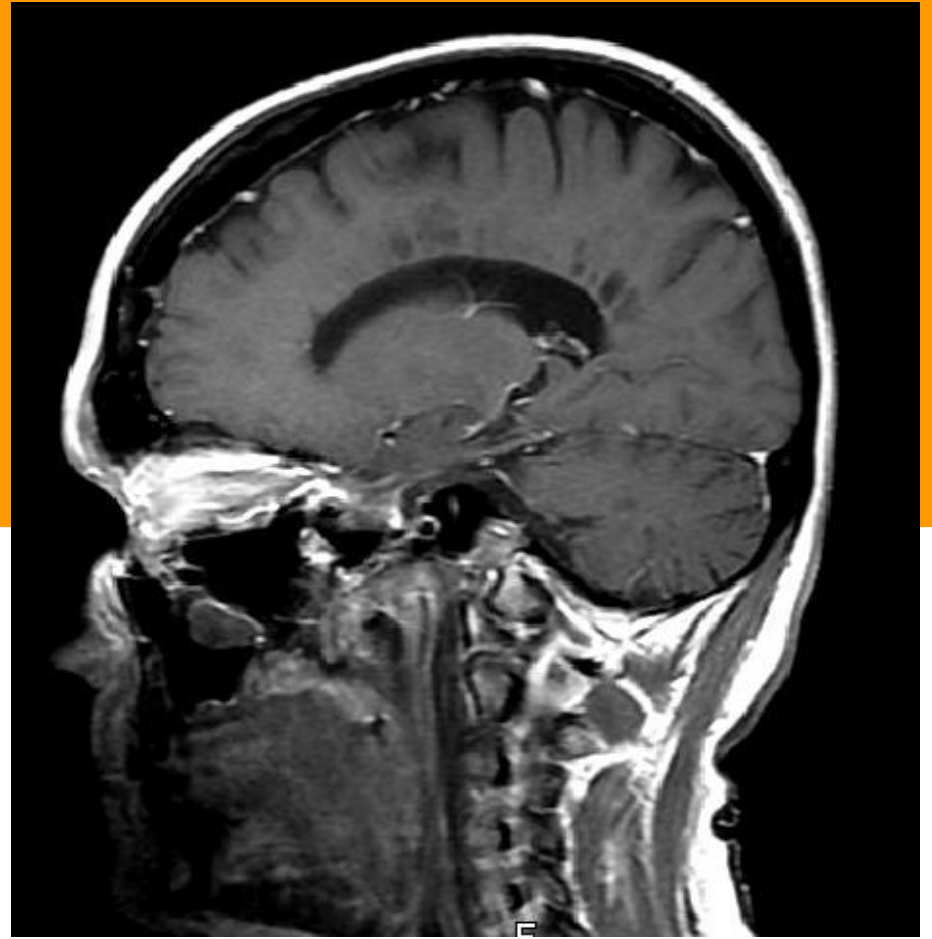
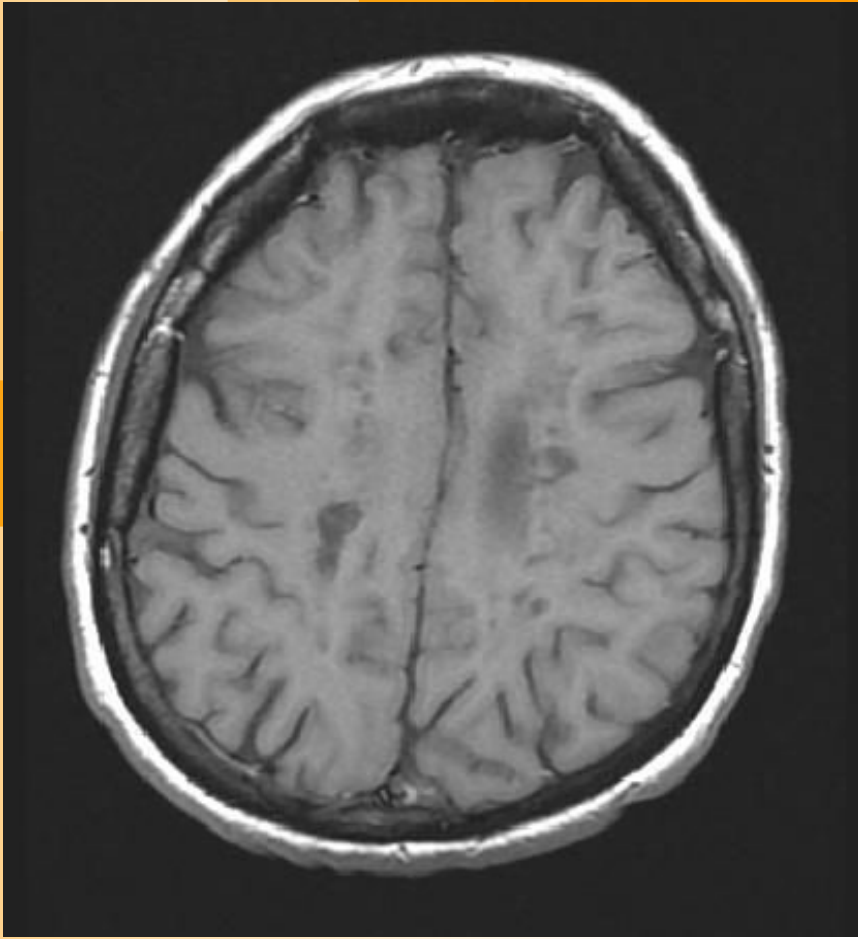
SM-iseloomulikud T1-kolded

- ◆ Ägedas staadiumis on kolded kas iso- või kergelt hüpointensiivsed
- ◆ Kroonilised kolded – selgelt hüpointensiivsed
- ◆ Süvenevalt hüpointensiivsed kolded – viitavad jätkuvale demüelinisatsioonile
- ◆ Tugevalt hüpointensiivsed kolded, nn *black holes* – viitavad aksonite hävingule
- ◆ Püsivad T1-hüpointensiivsed kolded – näitavad destruktsiooni, mis ei parane

- T1 nn „black holes“

T1 - „black holes“ kolded

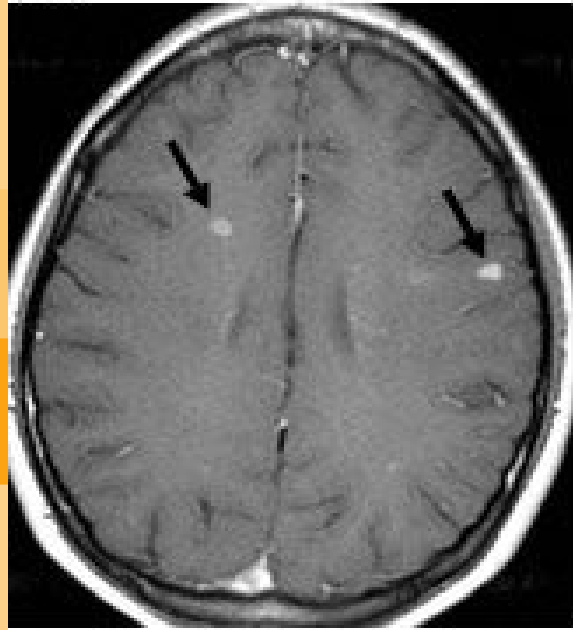
Kontrasteeruvad kolded

- ◆ Protsessi aktiivsuse hindamiseks ja dif.diagnostilisel eesmärgil
- ◆ Kontrasteerumine viitab hematoentsefaalse barjääri kahjustusele
- ◆ Esineb põletiku ja demüelinisatsiooni ägedas staadiumis
  - ◆ Viitab subkliinilisele ägenemisele
  - ◆ Viitab ka demüeliniseeriva protsessi aktiivsuse püsimisele
- ◆ Kontrasteeruv kolle on T1-kujutisel hüperintensiivne
- ◆ On erineva kuju ja suurusega

Kontrasteeruvad kolded (järg)

- Vanade kollete aktiveerumisel täheldatakse (kuid mitte alati) ringjat kontrasteerumist, uute kollete puhul homogeensust
- Kollete kontrasteerumine möödub 1 – 4 kuuga
Kui uuring haiguse kliinilise ägenemise tõestuseks – tuleb see teostada enne metüüprednisolooni pulssravi

(A)

(B)

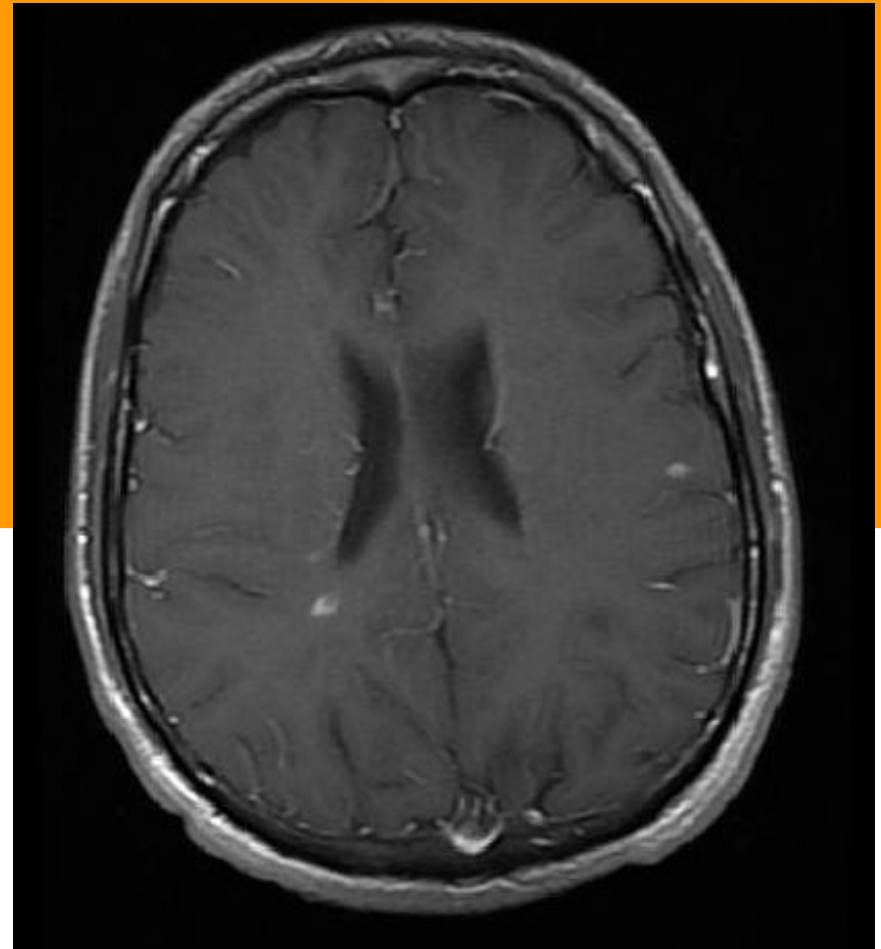
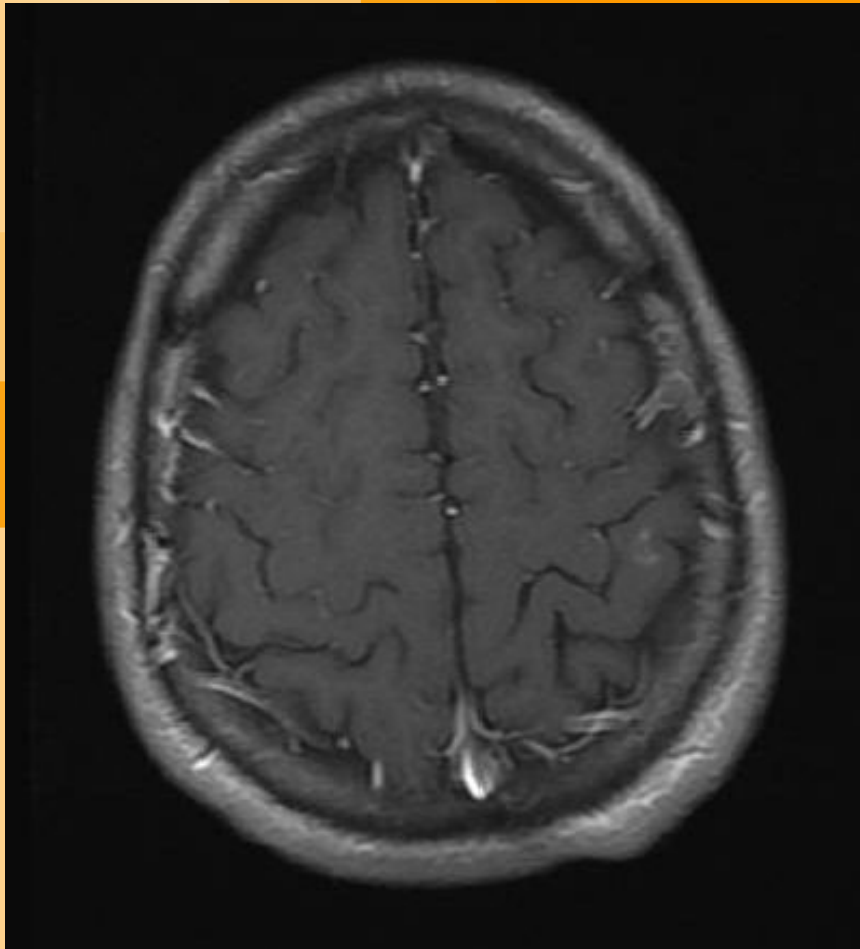

(C)

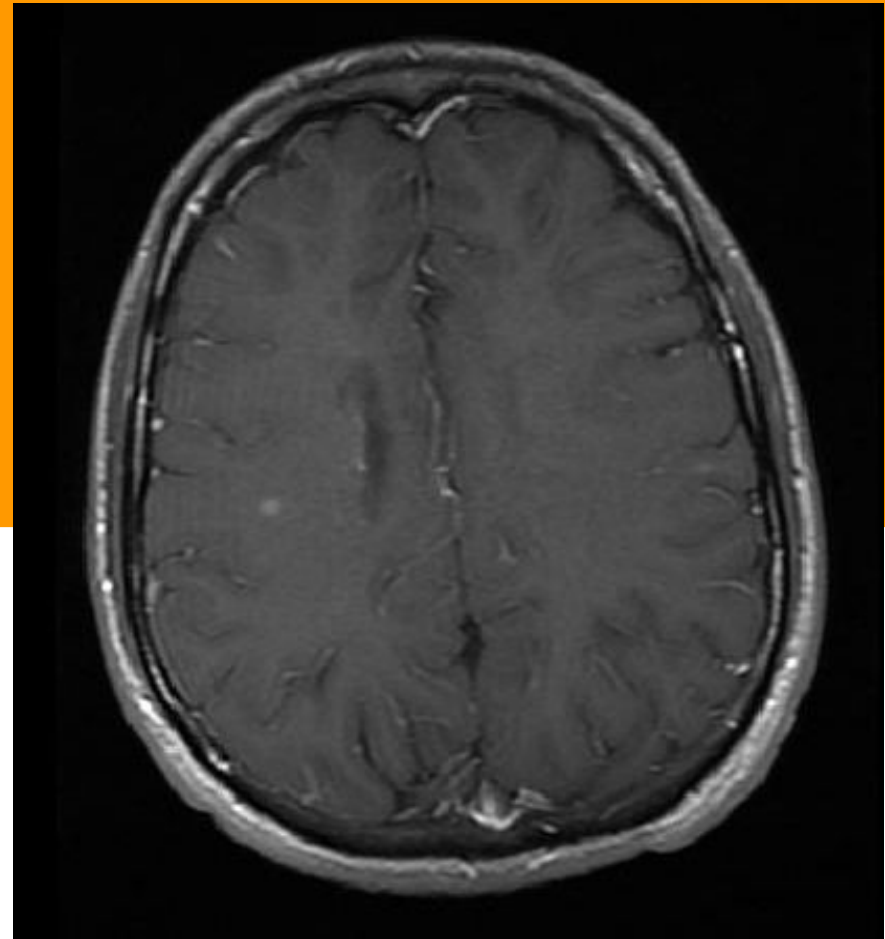
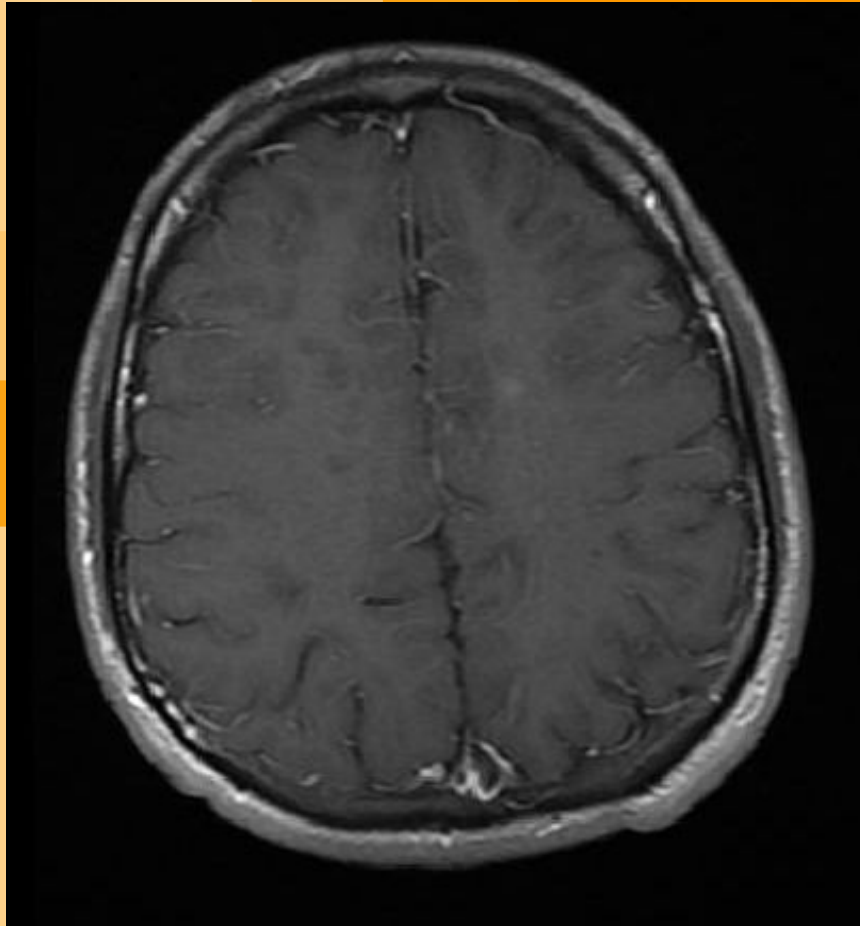

Kontrasteeruvad kolded

Kontrasteeruvad kolded

Positiivne MRT ja disseminatsioon ruumis

Peab esinema 3 MRT-tunnust neljast järgnevast:

- 1 Gd kontrasteeruv peaaju või seljaaju kolle või 9 T2 hüperintensiivset peaaju ja/või seljaaju kollet, kui ei ole Gd kontrasteeruvat kollet
- 1 või rohkem infratentoriaalsed või seljaaju kollet
- 1 või rohkem jukstakortikaalsed kollet
- 3 või rohkem periventrikulaarsed kollet

MRT ja disseminatsioon ajas

- Gd kontrasteeruv kolle leitakse vähemalt 3 kuud peale atakki erinevas piirkonnas atakile vastavast lokalisatsioonist
- Leitakse uus T2-hüperintensiivne kolle MRT-s, kui uuring on tehtud vähemalt 30 päeva pärast atakki. Uus kolle peab olema piisavalt suur ja sellise lokalisatsiooniga, et saab välistada selle mittemärkamist eelmisel uuringul tehnilistel või subjektiivsetel põhjustel

Seljaaju MRT vajadus SM-diagnoosimisel

- Seljaaju kolded esinevad 75 – 90%-l
- Seljaaju kaelaosas koldeid sagedamini kui rinnaosas, samal ajal ei esine nn mittespetsiifilisi koldeid
- Spinaalsed kolded peavad olema:
  - Fokaalsed
  - Ekstsentrilise paiknemisega aksiaallõikudel
  - Sagitaallõikudel jälgitavad kuni 1 – 2 segmendi ulatuses

Näidustused seljaaju uuringuks

- Kliiniliselt isoleeritud sündroom spinaalsete sümptomitega
- Negatiivne peaaju MRT-leid
- Mittespetsiifiline peaaju MRT-leid (hüpertooniatõbi, vanem patsient)
- Atüüpilised seljaaju sümptomid
- Primaarselt progresseeruv SM

(A)

(B)

(C)

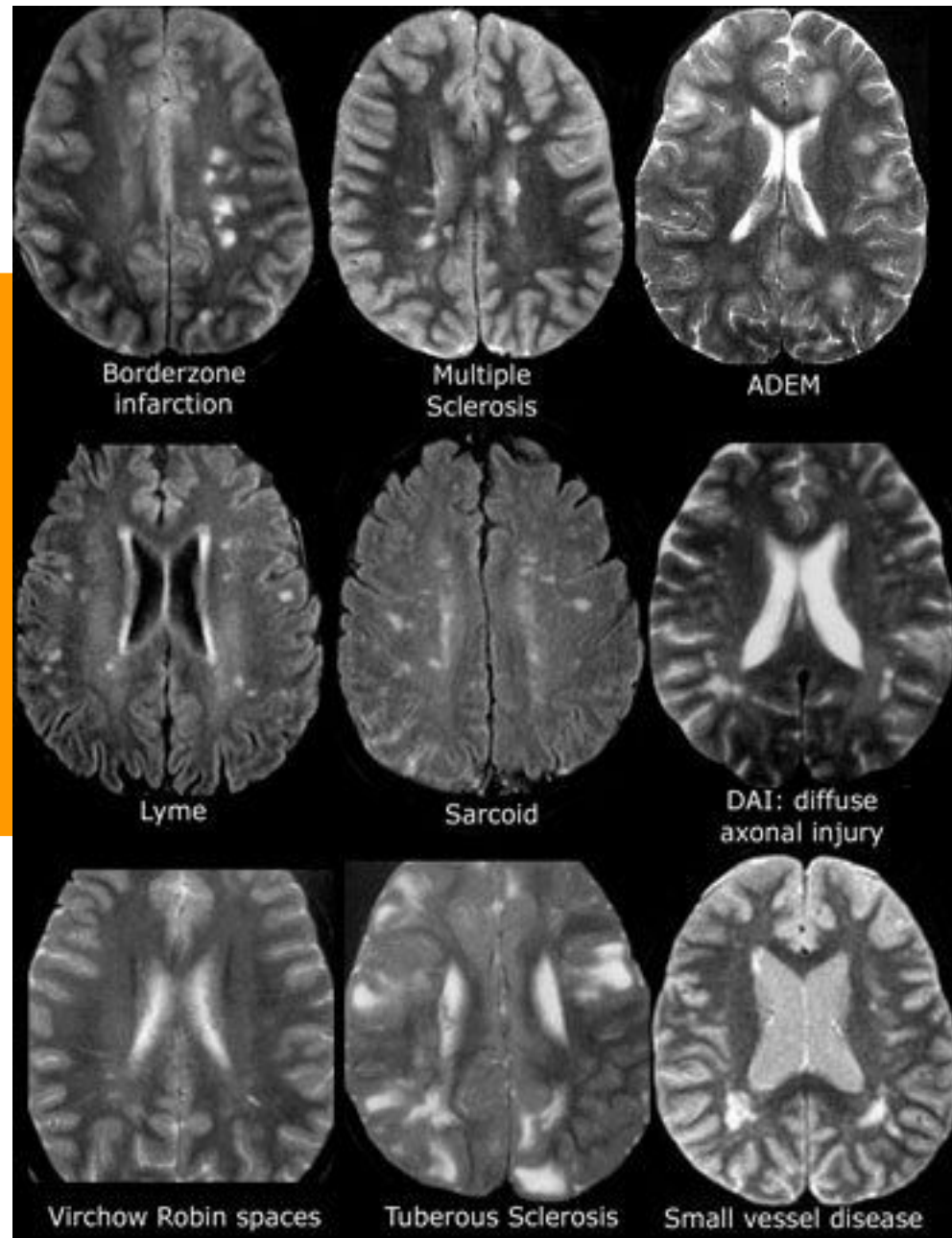
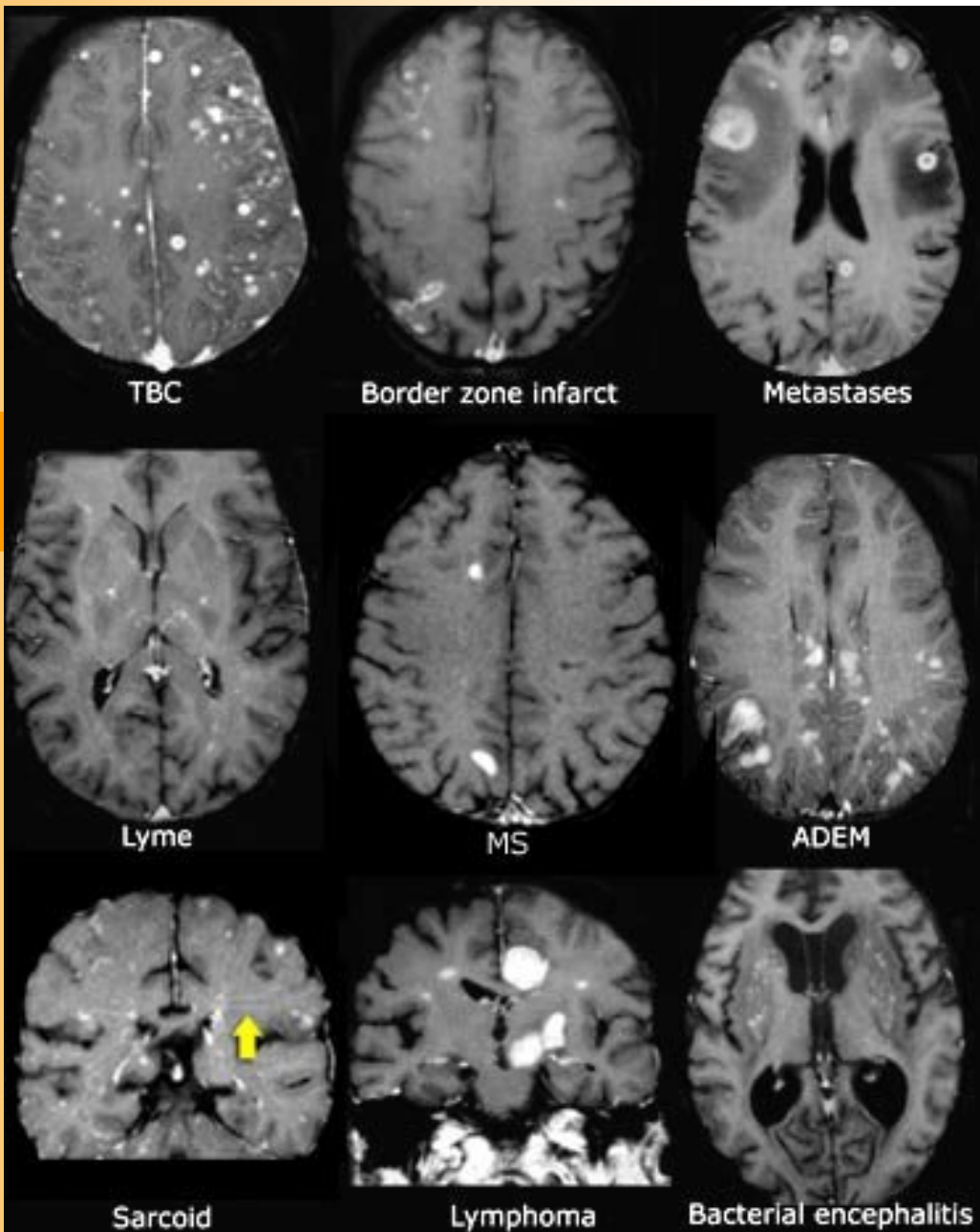
Diferentsiaaldiagnoos

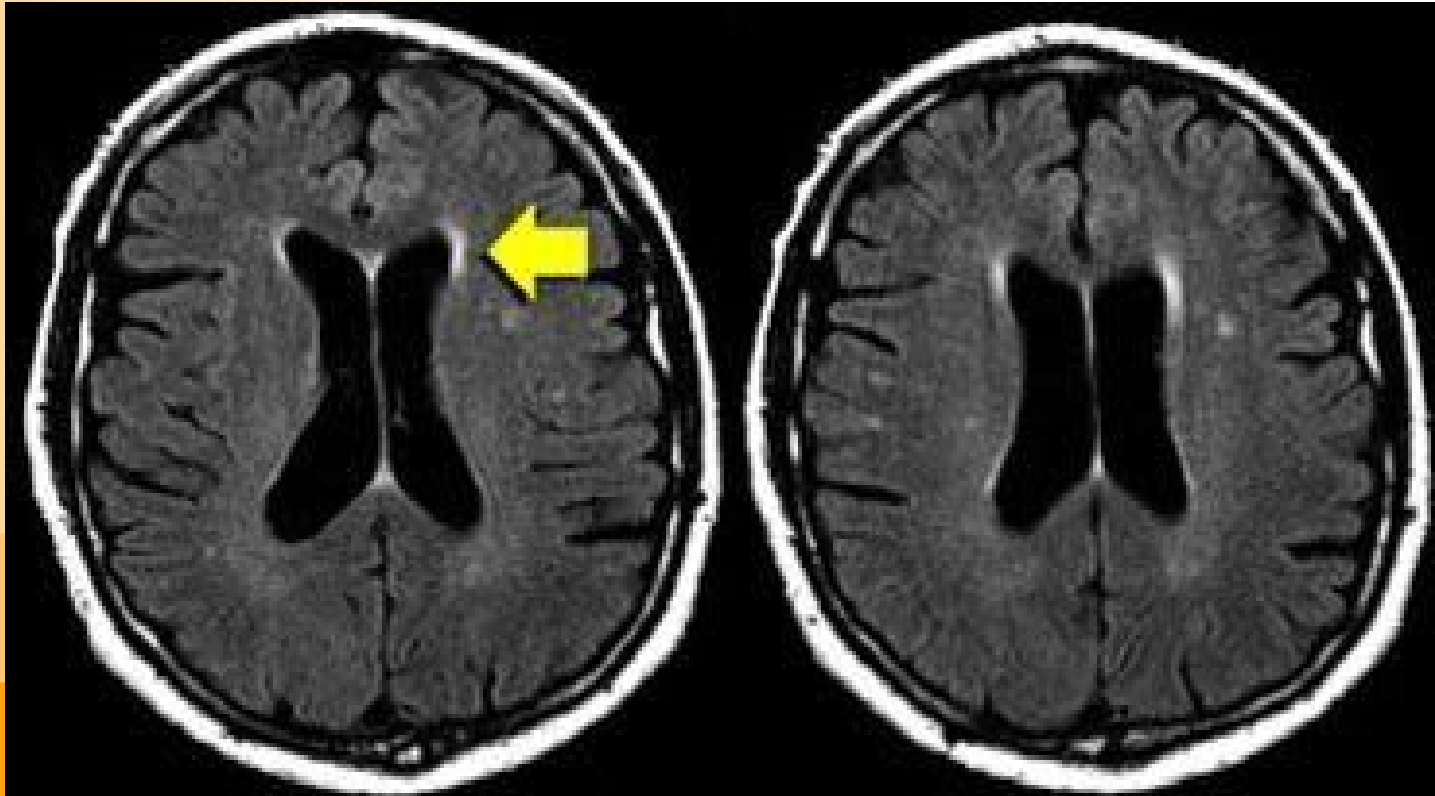
- Infektsioossed, postinfektsioossed haigused: ADEM, PML, viiruslik entsefaliit, müeliit, bakteriaalne entsefaliit ja abstsess, toksoplasmoos, neurotsüstitsükoos, -süüfilis, -borrelioos, -tuberkuloos
- Süsteemsed, autoimmuunsed haigused: luupus, Behceti tõbi, vaskuliidid
- Vaskulaarsed: lakunaarinfarkt, Binswangeri tõbi, CADASIL, embolism

Diferentsiaaldiagnoos

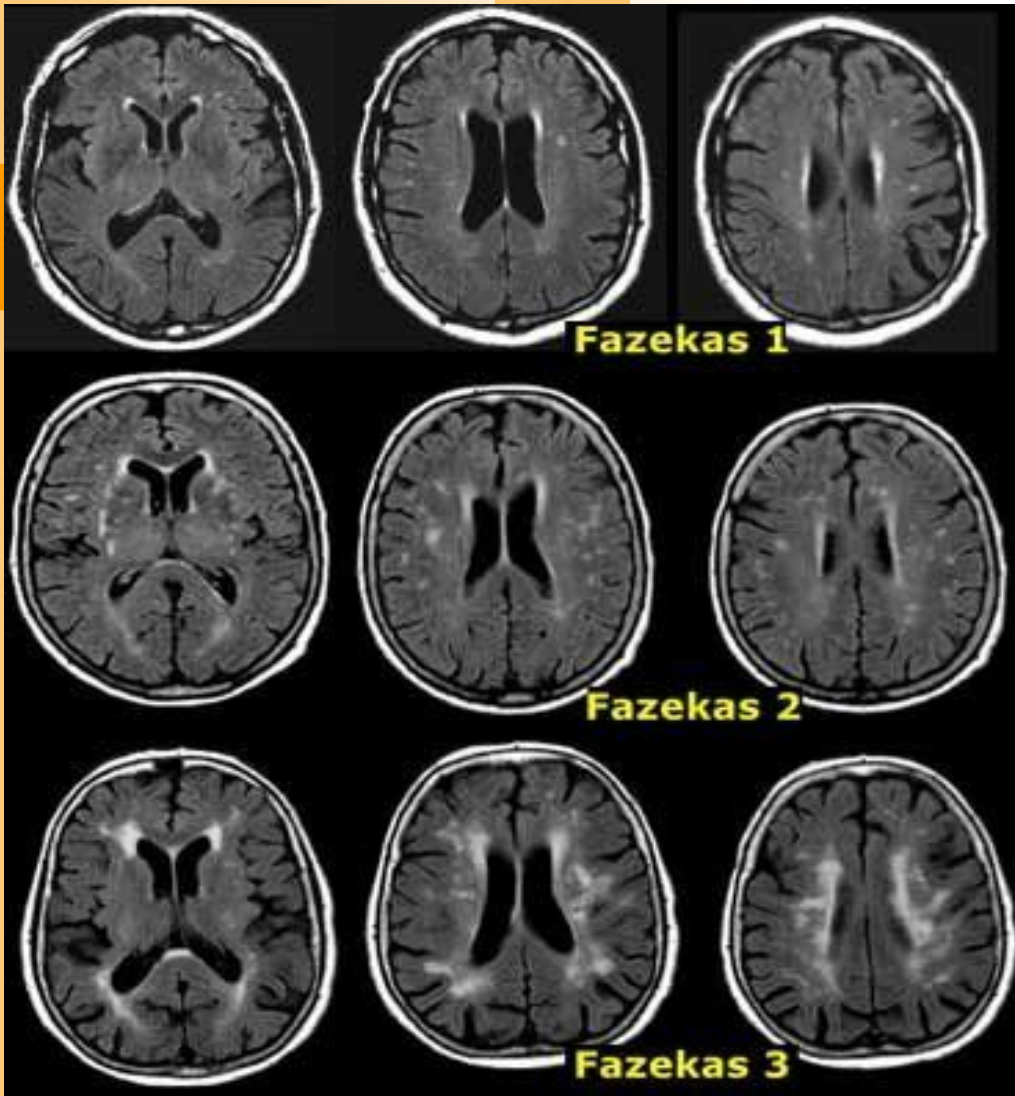
- Neoplastilised: lümfoom, metastaasid, glioomid
- Metaboolsed: tsentraalne ponsi müelinolüüs, Marchiafava-Bignami sündroom
- Pärilikud leukodüstroofiad, toksiline demüelinisatsioon, neurosarkoidoos, Sjögreni sündroom

- Normaalne vananemine: vagude laienemine, periventrikulaarsed „mütsid“ ja vööndid ning mõned väikesed valgeaine kolded sügavas valgeaines.
- Periventrikulaarsed mütsid on seotud müeliini kahjustuse ja perivaskulaarsete ruumide laienemisega. Periventrikulaarsed vööndid on õhukesed lineaarsed kolded piki külgvatsakese seinu ja on seotud subependümaalgliosisiga.
- www.radiologyassistant.nl

Fazekas classification

- ◆ Fazekase klassifikatsiooni kasutatakse sügava valgeaine muutuste kirjeldamiseks.
  - Fazekas I: pisikesed punktikujulised kolded sügaval valgeaines.
  - Fazekas II: suuremad kolded, mis võivad laotuda
  - Fazekas III: suured laotunud valgeaine kolded
- ◆ Fazekas I peetakse normi variandiks vanematel inimestel
- ◆ Fazekas II on patoloogia <75-aastastel
- ◆ Fazekas III on igas vanuse rühmas patoloogiline leid
- ◆ Need muutused valgeaines võimalik, et seotud mikroangiopaatiaga ja sagedamine nähtavad vaskulaarsete riskifaktoritega patsientidel.
- www.radiologyassistant.nl

MRT protokoll

- Ax T2 frFSE
- Ax DWI 1000b ASSET
- Ax PD FSE
- Ax T2 FLAIR
- Cor T2 FLAIR
- Sag T2 FLAIR
- Ax SET1 MEMP (sp 0)
- Ax SE T1 MEMP (sp 0) + C
- Sag SE T1 MEMP (sp 0)+ C

Kasutatud kirjandus

- K. Gross-Paju jt. „Sclerosis multiplexi Eesti ravijuhend“
- F.A. Burgener, S.P. Meyers, R.T. Tan, W. Zaunbauer „Differential Diagnosis in Magnetic Resonance Imaging“ 2002
- A.G. Osborn jt. „Diagnostic Imaging – Brain“ 2004 – 2005
- G. Dugas-Phoicon, M.A. Gonzalez jt. „hierarchical segmentation of multiple sclerosis in multi-sequence MRI“ 2004
- A.Traboulsee, D.Li, J.Frank, J.Simon, P.Coyle, J.Wolinsky, D.Paty „ Consortium of MS Centers, MRI Protocol for the Diagnosis and Follow-up of MS“ June, 2003
- C.A. Given, B.S.Stevens, C.Lee „The MRI Appearance of Tumefactive Demyelinating Lesions“ AJR:182, January 2004
- R.A. Bermel, R.J.Fox „ The Role of MRI in Multiple Sclerosis Diagnosis and Management“ - [www-medscape.com](http://www.medscape.com)
- Internet